herpy

GEKKOER

South-western clawless gecko

Crenadactylus ocellatus

En av Australias aller minste gekkoer: høyst 4 cm fra snute til kloakk og helt uten klør på tærne. *Crenadactylus ocellatus* lever skjult under bark, nedfalt tre og stein i det sørvestlige Australia. Det finnes bare lite kunnskap om stellet, og arten er nesten ukjent i terrarier utenfor Australia.

Familie: Diplodactylidae Tidligere navn: *Diplodactylus ocellatus; Diplodactylus bilineatus*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**3-4 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-8 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Halvørken og temperert skog og eng**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**30 × 20 × 20 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-26 °C**
Varmeplass	**28-30 °C**
Temperatur, natt	**14-18 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Insekter og små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Inkubasjon	**55-75 dager** ved 27-29 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Crenadactylus ocellatus er en liten, nattaktiv gekko på 3-4 cm fra snute til kloakk. Den har et bredt hode, en kort kropp mellom for- og bakbena, korte bein og en forholdsvis lang hale som ender i en fin spiss. Det mest spesielle trekket er at tærne helt mangler klør. I stedet sitter det brede hefteskiver på tåspissene, og det ytterste tåbeinet er kløyvd. Slektsnavnet *Crenadactylus* viser nettopp til det: latin *crena* betyr hakk og gresk *daktylos* finger.

Grunnfargen er lysebrun og mørkebrun med utydelige lyse og mørke striper langs ryggen og sidene. Oppå dette ligger en blanding av lyse og mørke skjell og 7-12 flekker, hver dannet av 3-6 lyse skjell. Flekkene, «ocelli», har gitt arten artsnavnet. Tegningen er mer uregelmessig enn hos de andre artene i slekten og kamuflerer dyret mot bark, blader og jord.

Arten ble beskrevet i 1845 som *Diplodactylus ocellatus*. I mange år ble slektens former ført som underarter av én art, men genetiske undersøkelser i 2010 og en revisjon av slekten i 2016 viste at det er flere arter, som har vært adskilt i 20-30 millioner år. Navnet *Crenadactylus ocellatus* gjelder i dag bare den sørvestlige formen. Eldre opplysninger om arten kan derfor handle om beslektede arter som *Crenadactylus occidentalis* lenger nordover.

Slekten omfatter Australias minste gekkoer, og *C. ocellatus* er en av de større artene i den. Innenfor sitt område er den forholdsvis vanlig, men den lever så skjult at den sjelden blir sett.

Utbredelse og leveområde

Crenadactylus ocellatus finnes bare i det sørvestlige Australia. Utbredelsen går fra Waroona sør for Perth østover gjennom Wheatbelt og Fitzgerald River National Park til Cape Arid og Balladonia i utkanten av Nullarbor-sletten. Mot nordøst rekker den inn i overgangen til de tørre områdene ved Mount Manning og Bowgada og med et isolert funn til Walganna Rock. Arten finnes også på de fleste av Houtman Abrolhos-øyene utenfor Geraldton.

Den mangler i det fuktige sørvestlige hjørnet av Australia. Mer nordlige og østlige bestander av slekten hører i dag til andre arter. Australia tillater ikke kommersiell eksport av levende, hjemmehørende krypdyr, så arten finnes nesten ikke i terrarier utenfor landet.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Arten lever i åpent skogland og kratt: områder med gresstrær av slekten *Xanthorrhoea*, eukalyptus som jarrah, mallee, marri, tuart og wandoo og spinifexgress av slekten *Triodia*. Underlaget kan være sand, leirjord eller hard, steinete jord som lateritt.

Den skjuler seg under nedfalne og råtnende trestammer, i vedstabler, i løvlag, under granittblokker og kalksteinsplater og under bark, også opptil en meter over bakken, slik at den kan klatre litt. Nær bebyggelse finnes den under bølgeblikk, jernbanesviller og avfall.

Klimaet er middelhavsaktig med milde, våte vintre og varme, tørre somre, og lenger inne i landet tørt. Under stein og tre er temperatur og fuktighet mer stabile enn i luften over bakken.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om stellet av *Crenadactylus ocellatus*, og arten holdes nesten ikke utenfor Australia. Klimaet i utbredelsesområdet er middelhavsaktig med milde, våte vintre og varme, tørre somre, og dyrene lever skjult under bark, stein og nedfalt tre. Tallene her er lånt fra andre små, australske bakkelevende gekkoer som *Lucasium steindachneri*, *Rhynchoedura ornata* og *Lucasium damaeum*.

Et par trenger et terrarium på minst 30 × 20 × 20 cm (lengde × bredde × høyde). Bunnarealet er viktigere enn høyden, og mer plass gir bedre mulighet for et varmt og et kjølig område.

Bruk et fast bunnsubstrat av sand blandet med litt leire og fin grus, og legg flate steiner, korkbark og stykker av råtten trestamme som dyrene kan skjule seg under. Skjulene skal ligge både i den varme og i den kjølige enden, og ett av dem holdes lett fuktig, slik at dyrene har et fuktig skjul og et sted å legge egg. Tunge steiner skal stå direkte på bunnen av terrariet, slik at de ikke sklir når dyrene graver. Lokket skal være helt tett eller av fint nett, fordi dyrene er så små at de kan slippe ut gjennom små hull.

TEMPERATUR

Om dagen skal det være 22-26 °C i terrariet, og et lite område i den ene enden kan gjerne nå 28-30 °C. Om natten kan temperaturen falle til 14-18 °C. Temperaturen bør ikke komme over 30 °C over lengre tid, fordi så små dyr lett tørker ut. Mål temperaturen i begge ender med et digitalt termometer.

Om vinteren er nettene i naturen kjølige. En hvileperiode på noen uker med 16-20 °C om dagen, litt lavere om natten og kortere dager passer til årsrytmen og kan fremme avlen.

En varmematte eller varmetape under den ene enden, styrt av en termostat, er bedre enn en lampe, som tørker det lille terrariet for raskt ut.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være lav til middels: 30-50 %. Terrariet skal være overveiende tørt, men det fuktige skjulet holdes lett fuktig med sphagnum eller jord, slik at dyrene kan søke fuktighet og hudskiftet forløper lett. Sprøyt det fuktige skjulet og litt på veggen og steinene 2 ganger i uken.

Dyrene drikker vanndråper fra sprøytingen. En vannskål er ikke nødvendig; vil man ha en, skal den være svært lav og ha små steiner i, slik at dyrene ikke drukner. Sørg for god ventilasjon, slik at fuktigheten ikke blir stående og det ikke kommer mugg.

LYS OG UVB

Arten er nattaktiv og lever skjult om dagen, så UVB er ikke nødvendig. Et svakt UVB-lys for skyggedyr (Ferguson-sone 1) kan monteres over den ene halvdelen av terrariet, men det skal alltid være store skyggefulle områder og skjul. Det er ikke dokumentert hvor mye UVB arten får i naturen.

Bruk en dagslengde på 11-13 timer om sommeren og 9-10 timer om vinteren, gjerne styrt av en timer. Bruk svakt lys, og unngå sterke spotlamper, som varmer opp det lille rommet. Om natten skal det være mørkt.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Kosten i naturen er ikke dokumentert. Til størrelsen passer små leddyr: spretthaler, bananfluer, små termitter, nyklekte sirisser og små kakerlakker. Byttet må ikke være større enn avstanden mellom øynene til dyret.

Voksne dyr fôres 2-3 ganger i uken. Så små dyr tærer raskt på reservene, så følg med på tykkelsen på halen. Dryss kalk med D3-vitamin på fôret ved hver andre fôring og et multivitamin én gang i uken. Gut-load fôrdyrene med grønnsaker og fuktig føde før de gis til gekkoene. Ta ut bytte som ikke er spist etter et par timer, siden levende insekter kan gnage på så små dyr.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Crenadactylus ocellatus er rask, sjenert og vanskelig å se, fordi den skjuler seg om dagen og er aktiv i mørket. Den egner seg til å bli betraktet, ikke til å bli tatt opp: dyret er så skjørt at håndtering lett skader det eller får det til å kaste av halen. Grip aldri i halen.

Hvordan arten oppfører seg overfor artsfrender, er ikke dokumentert. Hold den enkeltvis eller parvis i et terrarium med mange skjul, slik at ingen dyr kan bli jaget rundt. Hold aldri to hanner sammen, og skill dyrene hvis det er uro, bittskader eller manglende haler.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnet er vanskelig å se. Porer foran kloakken mangler som regel, og bare enkelte hanner har to. Kjønnet kan derfor bare avgjøres på utvokste dyr og krever en nøye undersøkelse. Alder og størrelse ved kjønnsmodning er ikke dokumentert for arten.

PARRING

Paring i fangenskap er ikke dokumentert. Hos andre små, australske gekkoer fra samme klima følger avlen årstidene: en kort, kjølig vinterperiode etterfulgt av stigende temperatur og lengre dager om våren. Sett hannen inn til hunnen, og følg med de første dagene. Skill dem straks hvis hunnen jages eller bites.

EGGLEGGING OG KULL

Arten legger egg. Kullstørrelse, antall kull i året og eggleggingssted er ikke dokumentert, men beslektede gekkoer i familien Diplodactylidae legger 1-2 egg per kull, skjult under stein, bark eller i fuktig jord. Hunnen bruker trolig det fuktige skjulet. Se etter egg under skjulene hver uke, og flytt dem forsiktig til rugemaskinen.

INKUBASJON

Det finnes ingen tall for arten. Tallene er lånt fra beslektede australske gekkoer, hvis egg klekkes etter omtrent 55-75 dager ved 27-29 °C. Legg eggene halvveis ned i fuktig vermikulitt i en liten eske med et par små luftehull, og ikke vend dem. Vermikulitten blandes med vann 1:1 etter vekt og må ikke være våt. Bruk en rugemaskin med termostat. Det er ikke dokumentert om kjønnet avhenger av temperaturen.

OPPDRETT AV UNGER

Oppdrett er ikke dokumentert for arten. Ungene er ekstremt små og oppdrettes i en liten, tett boks med fuktig tørkepapir eller sphagnum og en flat stein som skjul. Gi spretthaler og nyklekte bananfluer annenhver dag, drysset med kalk, og sprøyt lett daglig. Hold ungene hver for seg til kjønnet er kjent.

Helse og vanlige feil

Det finnes ingen kunnskap om sykdommer hos arten i fangenskap. Det viktigste er å unngå feilene som rammer små gekkoer fra tørre områder generelt:

- Uttørking, fordi dyret er så lite. Hold det fuktige skjulet fuktig, og sprøyt slik at dyrene kan drikke dråper.
- Overoppheting, hvis terrariet står i sol eller har en varm lampe.
- Kalkmangel. Dryss kalk og D3-vitamin på fôret.
- Hudrester på tær og halespiss. Gi et fuktig skjul, og løsne dem forsiktig med lunkent vann.
- Avkastet hale etter håndtering eller slåssing. Det er ikke farlig i seg selv, men halen er et viktig fettlager, og den nye halen får ikke samme form og tegning.

Et friskt dyr har en fyldig hale og klare øyne. Oppsøk veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker eller er slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.